

Metodeappendiks

Uddybende om metoden bag rapporten Sprogvurdering af alle skolestartere

1 Metodeappendiks

Rapportens analyser og vurderinger baserer sig på følgende datakilder:

- Indledende deskresearch og telefoninterviews med 6 børnehaveklasseledere fra forskellige dele af landet, der blev gennemført i maj 2013.
- To fokusgruppeinterviews med deltagelse af i alt 11 børnehaveklasseledere, der blev afholdt d. 11. og 12. juni 2013 i henholdsvis København og Odense.
- En spørgeskemaundersøgelse, der blev sendt ud til 1.500 børnehaveklasseledere. Spørgeskemaundersøgelsen blev gennemført i ugerne 38 – 46 i 2013.
- Tre skolebesøg på udvalgte skoler: ét i hovedstadsområdet, ét på det øvrige Sjælland og ét i Jylland. Skolebesøgene blev gennemført d. 2., 4. og 12. december 2013.
- En spørgeskemaundersøgelse blandt ledelsesrepræsentanter med ansvar for børnehaveklassen, der blev foretaget i ugerne 8 – 11 2014.

Udover ovenstående datakilder har der været en ekspertgruppe tilknyttet projektet, der undervejs har bidraget med deres viden og vurderinger.

Formålet med de enkelte datakilder, og hvordan dataindsamlingen mere specifikt er foretaget, gennemgås i de følgende afsnit.

1.1 Deskresearch og telefoninterview med børnehaveklasseledere

Som et første led i evalueringen udførte projektgruppen en deskresearch om børns sprog og sprogindlæring samt om test og vurderinger af sprog. Samtidig undersøgte gruppen, hvilke rationaler og erfaringer der var med at bringe sprogvurderinger i praktisk anvendelse som et middel til at tilrettelægge undervisningen i børnehaveklasser. Det indebar et bredt litteraturstudie og fire sonderende ekspertinterview med forskere i sprog, læsning og pædagogik. Ekspertene, der indgik i interviewene, er:

- Dorthe Klint Petersen, lektor, Institut for Uddannelse og Pædagogik, Aarhus Universitet
- Lis Pøhler, master i specialpædagogik, selvstændig konsulent
- Holger Juul, lektor, Institut for Nordiske Studier og Sprogvidenskab, Københavns Universitet
- Anders Skrivers, postdoc, Institut for Uddannelse og Pædagogik, Aarhus Universitet

I forbindelse med den indledende deskresearch gennemførte projektgruppen også seks semistrukturerede interview med en række børnehaveklasseledere. Formålet med interviewene var at få en række praktikers perspektiver på, hvordan arbejdet med sprogvurderingerne i børnehaveklassen foregår, og hvordan resultaterne bruges i det daglige. Disse beskrivelser hjalp til at afklare, hvilke led i arbejdet med sprogvurderinger der især var væsentlige at undersøge nærmere i fokusgruppeinterview og blandt en bredere kreds af aktører gennem spørgeskemaundersøgelser.

1.2 Fokusgruppeinterviews med børnehaveklasseledere

Der blev gennemført to fokusgruppeinterview med i alt 16 børnehaveklasseledere. Det første fokusgruppeinterview foregik den 11. juni 2013 i København, mens det andet fo-

kusgruppeinterview blev afviklet dagen efter den 12. juni 2013 i Odense.

Fokusgrupperne havde til formål at afdække, hvordan arbejdet med sprogvurderingerne omsættes til konkrete indsatser. De indsamlede interviewdata indgår selvstændigt i rapporten som kvalitative data, men havde også til formål at styrke de kvantitative data ved at skærpe fokus for og give viden om begreber og relevante problemstillinger for den spørgeskemaundersøgelse, der senere blev foretaget blandt børnehaveklasseledere.

Fokusgruppedeltagerne blev udvalgt ud fra kriterier om geografisk og kommunal spredning og ligeledes ud fra hensynet til, at de ikke skulle have for lang transporttid til stedet, hvor interviewet skulle foregå. Det betød, at der til fokusgruppen i København blev udvalgt deltagere, der fortrinsvist kom fra kommuner, der lå i nærheden af København. I forbindelse med fokusgruppen på Fyn var det muligt at rekruttere deltagere fra alle øens kommuner.

1.3 Spørgeskemaundersøgelse blandt børnehaveklasseledere

Formål

Formålet med spørgeskemaundersøgelsen blandt børnehaveklasseledere har været at afdække den konkrete praksis i forbindelse med sprogvurderingerne samt at identificere mulige faktorer, der spiller ind på, om børnehaveklasselederen oplever at kunne omsætte sprogvurderingens resultater til konkret pædagogisk praksis. Derudover er børnehaveklasselederne blevet bedt om at vurdere forskellige dele af arbejdet med sprogvurderinger, fx sprogvurderingsmaterialernes anvendelighed, og hvorvidt tiden, der bliver brugt på sprogvurderingerne, er godt givet ud.

Udarbejdelse og validering af spørgeskema

EVA udarbejdede spørgeskemaet på baggrund af den indledende deskresearch samt telefon- og fokusgruppeinterviews med børnehaveklasseledere. Spørgeskemaet er pilottestet af fem børnehaveklasseledere. Pilottestene foregik ved, at testpersonerne fik tilsendt spørgeskemaet elektronisk, hvorefter de blev ringet op af EVA, som gennemførte et telefoninterview for at få testpersonernes kommentarer til spørgeskemaet. Testpersonerne blev bedt om at forholde sig til, om spørgsmål, svarkategorier og begreber, der blev anvendt i spørgeskemaet, var relevante, forståelige og dækkende. Skemaet er efterfølgende justeret på baggrund af en samlet vurdering af pilottesternes kommentarer.

Stikprøvegrundlag og praktisk gennemførelse af spørgeskemaundersøgelsen

Undersøgelsens population er defineret ved personer ansat som børnehaveklasseledere i skoleåret 2012 – 2013. Kun offentligt ansatte indgår i populationen. I populationen indgår kun personer, der har arbejdet som børnehaveklasseledere i minimum et af de foregående tre år (2010 – 2012). Der indgår desuden kun personer med en mellemlang uddannelse som højest fuldførte uddannelsesniveau. Det er ikke muligt via registrene at afgrænse populationen fra børnehaveklasseledere, der arbejder på specialskoler eller i specialklasse eller fra børnehaveklasseledere, der er stoppet efter skoleåret 2012-2013. Der er derfor indsat 2 exit-spørgsmål i spørgeskemaet om disse to forhold.

Danmarks Statistik udtrak en tilfældig stikprøve på 1523 personer fra den nævnte population. Fordelingen på køn og alder for hhv. population og stikprøve fremgår af tabel 1 på næste side.

Tabel 1
Populations- og stikprøvestørrelse

Variabel	Andel (population), n=2762	Andel (stikprøve), n=1.523
Køn		
Mand	96 (4 %)	43 (3 %)
Kvinde	2.666 (97 %)	1.480 (97 %)
Alder (pr. 1. oktober 2013)		
25-34 år	66 (2 %)	38 (3 %)
35-44 år	679 (25 %)	347 (23 %)
45-54 år	1.084 (39 %)	582 (38 %)
55-64 år	894 (32 %)	533 (35 %)
65-74 år	39 (1 %)	23 (2 %)

Kilde: Danmarks Statistik

Danmarks Statistik udsendte invitationsbreve med link til det elektroniske spørgeskema til 1523 børnehaveklasseledere. Rykkerproceduren bestod af et påmindelsesbrev og efterfølgende telefonisk rykker.

Svarprocent og bortfald

I alt har 976 personer besvaret spørgeskemaet. Ud af disse er i alt 129 personer blevet sorteret fra på spørgeskemaets første screeningsspørgsmål. 837 personer har gennemført spørgeskemaet, hvilket giver en svarprocent på 60 %. Ved beregning af svarprocent er de 129 fratrukket både svardata og stikprøven, da disse personer ikke er en del af undersøgelsens population.

Tabel 2
Bortfald blandt børnehaveklasseledere

Variabel	Andel (population), n=2762	Andel (respondenter), n=837
Køn		
Mand	96 (3 %)	18 (2 %)
Kvinde	2.666 (97 %)	819 (98 %)
Alder (pr. 1. oktober 2013)		
25-34 år	66 (2 %)	14 (2 %)
35-44 år	679 (25 %)	177 (21 %)
45-54 år	1.084 (39 %)	342 (41 %)
55-64 år	894 (32 %)	298 (36 %)
65-74 år	39 (1 %)	6 (1 %)

Kilde: Danmarks Statistik

Tabel 2 viser fordelingen i hhv. populationsdata og svardata på variablene køn og alder. For variabelen køn er fordelingen i svardata meget tæt på populationsdata. På variabelen alder er der en mindre skævhed, således at de 35 – 44 årige er underrepræsenteret med 4 procentpoint ift. populationen, mens de 55 – 64 årige er overrepræsenteret med 4 procentpoint. Det er EVA's vurdering, at denne forskel er så lille, at det ikke har betydning for evalueringens resultater.

Analyse af data

Analysen af svarene fra børnehaveklasselederne baserer sig på frekvenstabeller for samtlige spørgsmål. Derudover er der foretaget kryds med relevante baggrundsvariable. Krydsene er foretaget med udgangspunkt i projektgruppens diskussion af interessante resultater fra undersøgelsen baseret på frekvenstabellerne og bidrager dermed til at

identificere evt. sammenhænge mellem respondenternes svar på forskellige spørgsmål. Alle krydstabeller testes med en chi i anden-test for at undersøge, om der er signifikante sammenhænge mellem variablene. Når forskelle i svarfordelinger mellem forskellige grupper beskrives i rapporten, er det som udgangspunkt, fordi der er en signifikant forskel mellem gruppernes besvarelser.

Ud over frekvenser og kryds er der udarbejdet fem statistiske modeller, som undersøger sammenhænge mellem den måde, børnehaveklasselederne arbejder med sprogvurderinger på og deres holdninger til sprogvurderingerne. De statistiske modeller er beskrevet nærmere nedenfor.

1.4 Statistiske modeller

EVA har ved hjælp af statistiske modeller undersøgt, hvilke faktorer der kan forklare børnehaveklasseledernes vurdering af følgende spørgsmål/variable:

- I hvilken grad oplever du, at sprogvurderingen i starten af børnehaveklassen styrker dit arbejde med sprog i klassen?
- I hvilken grad oplever du, at sprogvurderingen i starten af børnehaveklassen styrker dit arbejde med den sproglige dimension i de øvrige temaer?
- Alt i alt: I hvilken grad synes du, at tiden til sprogvurderingen i starten af børnehaveklassen er givet godt ud?
- I hvilken grad føler du dig som børnehaveklasseleder rustet til at udføre en sproglig indsats på baggrund af et vurderingsresultat?
- Hvor enig eller uenig er du i følgende udsagn: Resultaterne fra sprogvurderingen i starten af børnehaveklassen giver mig bedre mulighed (end jeg ville have haft uden) for at tilrettelægge et sprogarbejde, der tilgodeser elevernes forskellige udfordringer og behov
- Om børnehaveklasselederen gennemfører sprogvurderingen før eller efter efterårsferien.

De statistiske modeller er udarbejdet på baggrund af data fra spørgeskemaundersøgelsen blandt børnehaveklasselederne samt registerdata om børnehaveklasselederne.

Alle modeller baserer sig på logistisk regression, hvor de afhængige variable har to kategorier: En positiv kategori, der dækker svarkategorierne 'I høj grad' og 'I nogen grad' og en negativ kategori, der dækker svarkategorierne 'I mindre grad' og 'Slet ikke'. I forbindelse med det sidstnævnte spørgsmål dækker den positive kategori svarkategorierne 'enig' og 'overvejende enig' og den negative kategori 'overvejende uenig' og 'uenig'.

EVA har gennemført forudsætningstest for alle fem modeller. Der er i alle fem modeller testet for, om fejlleddene er uafhængige og normalfordelte, og for multikollinearitet. I fortolkningen af modellerne er anvendt signifikansniveauet $p = 0,05$.

Modellerne tester, om der er sammenhænge mellem en række forklarende variable, og hvorvidt børnehaveklasselederne giver et positivt eller negativt svar på de spørgsmål, der anvendes som afhængige variable. De forklarende variable er alle operationaliseret med udgangspunkt i hypoteser om, hvilke faktorer der kan forklare, om børnehaveklasseledernes vurderinger er hhv. positive eller negative. Tabel 3 på næste side giver et overblik over, hvilke forklarende variable der er blevet testet i de fem statistiske modeller.

Tabel 3
Forklarende variable

Emne	Spørgsmål/variabel	Svarkategori
Baggrundsoplysninger	Køn	Mand Kvinde
	Alder	Kontinuert variabel
	Hvornår sprog vurderer du typisk eleverne første gang i løbet af børnehaveklassen?	I første halvdel af september I anden halvdel af september I første halvdel af oktober I anden halvdel af oktober Fra november og frem
	Hvor mange timer (af 45 minutter) om ugen er der mere end én voksen i børnehaveklassen?	0 timer 1-10 timer 11-20 timer Mere end 20 timer
	Hvilke(n) af følgende personaler er der i din børnehaveklasse ud over dig?	Medarbejder, der også arbejder i skolens SFO Der er en særlig støtteperson til en eller flere elever i klassen Der er en børnehaveklasseleder ud over mig Den kommende 1. klasselærer har timer i klassen Andre
	Hvor mange elever var der i den klasse, hvor du sidst gennemførte en sprogvurdering i starten af et år?	Mindre end 20 elever 21-25 elever Mere end 26 elever
Brug af materiale	Antallet af materialer der bruges (ud over kommunalt udviklet materiale)	0 materialer 1 materiale 2 materialer 3-6 materialer
	Tilpassede du det/de sprog vurderingsmateriale(r), du anvendte sidste gang, du sprog vurderede i starten af børnehaveklassen?	Ja Nej
Gennemførelse af sprog vurderingerne	Blev alle børnene sprog vurderet enkeltvis eller i gruppe, sidste gang du gennemførte en sprog vurdering i starten af børnehaveklassen?	Eleverne blev sprog vurderet i gruppe Eleverne blev sprog vurderet enkeltvis Først blev eleverne sprog vurderet i gruppe. Derefter blev der lavet enkeltvise vurderinger for de elever, hvor den første vurdering havde vist sproglige vanskeligheder
	Hvem var med til gennemførelsen af sprog vurderingen?	Mig selv Anden børnehaveklasseleder Personale fra SFO'en (også dem der normalt arbejder i børnehaveklassen) Anden form for medarbejder i min børnehaveklasse end personale fra SFO'en Repræsentant for skolens ledelse Læsevejleder Dansk som 2. sproglærer Talehøre-pædagog/-konsulent/-lærer Psykolog Den kommende 1. klasselærer Anden lærer fra indskolingen

		Andre
	Hvem, udover dig selv, planlagde din konkrete, pædagogiske praksis på baggrund af resultatet sidste gang, du gennemførte sprogvurderinger i starten af børnehaveklassen?	Ingen Anden børnehaveklasseleder Personale fra SFO'en (også dem der normalt arbejder i børnehaveklassen) Anden form for medarbejder i min børnehaveklasse end personale fra SFO'en Repræsentant for skolens ledelse Læsevejleder Dansk som 2. sproglærer Talehøre-pædagog/-konsulent/-lærer Psykolog Den kommende 1. klasselærer Anden lærer fra indskoling Andre Jeg vurderer ikke, at der sker en egentlig planlægning af pædagogisk praksis på baggrund af resultatet
Kompetenceudvikling	Har du været på kursus eller modtaget anden form for kompetenceudvikling i at gennemføre sprogvurderinger og/eller opfølgingsforløb på sprogvurderingerne?	Ja Nej
Organisatoriske rammer for sprogvurderingerne	Er der i din kommune regler for, hvilke(t) sprogvurderingsmateriale(r), I skal bruge i starten af børnehaveklassen? Er der på din skole regler for, hvilke(t) sprogvurderingsmateriale(r), I skal bruge i starten af børnehaveklassen?	De to spørgsmål er kombineret til følgende variabel: Der er regler i kommunen og/eller regler på skolen Der er en vejledning fra kommunen og/eller en vejledning på skolen, men ingen regler fra hverken kommune eller skole Der er hverken regler eller vejledning fra kommune eller skole
		Ja Nej, men der er en vejledning Nej, der er hverken regler eller en vejledning
	Hvordan vurderer du graden af opmærksomhed fra din leder på arbejdet med sprogvurderinger i starten af børnehaveklassen?	Opmærksomheden er for stor Opmærksomheden er passende Opmærksomheden er for lille
Viden fra sprogvurderingerne	Får børnehaveklasselederen øje på nogle børn, som vedkomme ikke i forvejen vidste, havde sproglige vanskeligheder	Ja Nej
	Hvordan vurderer du mængden af viden om børnenes sprog, som du får overleveret fra børnehave/SFO/PPR?	Mængden af viden er for stor Mængden af viden er passende Mængden af viden er for lille
	Hvad er i dine øjne den vigtigste viden, du får ud af at gennemføre sprogvurderingen i starten af børnehaveklassen?	Den viden jeg får om eleverne på baggrund af at observere vurderingsprocessen Den viden jeg får på baggrund af resultaterne af sprogvurderingen Resultaterne af sprogvurderingen og observationerne i forbindelse med processen er lige værdifulde
Tidsforbrug i forbindelse med sprogvurderingerne	Selve gennemførelsen af sprogvurdering af alle eleverne i klassen	Kontinuert variabel

Praktisk efterbehandling af dataKontinuert variabel
(fx optælling eller indtastning
af resultater) for alle eleverne i
klassen

Refleksion over elevernes resul- Kontinuert variabel
tater med henblik på at finde
ud af, hvordan du skal handle
på dem - fx når du drøfter dem
med kolleger og/eller ressour-
cepersoner

1.5 Skolebesøg

Der blev gennemført 3 skolebesøg på skoler, der anvendte det/de materiale(r), som spørgeskemaundersøgelsen blandt børnehaveklasseledere havde vist, var de mest hyppige. Det drejede sig om Rambøll/Center for Børnesprog, Læseevaluering på Begyndertrinnet kombineret med KTI (Kontrolleret Tegne-iagttagelse) samt et kommunalt udviklet materiale.

Udover et materialekriterium tilstræbtes det i udvælgelsen af caseskoler at få en geografisk spredning, hvilket førte til udvælgelsen af en skole fra Københavnsområdet, en skole fra det øvrige Sjælland og en skole i Jylland. Besøgene på de pågældende skoler blev gennemført d. 2., 4. og 12. december 2013.

På hvert af skolebesøgene blev der gennemført semistrukturerede interviews med talehørelærere¹ fra den kommunale forvaltning, den pædagogiske leder for indskolingen og SFO-lederen, skolens børnehaveklasseledere samt et tværgående interview, hvor børnehaveklasselederne blev interviewet sammen med 1. klassernes dansklærere og skolens læsevejleder. På én af skolerne havde én af de kommunale ressourcepersoner ikke mulighed for at deltage på dagen. Derfor blev denne person efterfølgende interviewet per telefon.

1.6 Spørgeskemaundersøgelse blandt ledelsesrepræsentanter

I foråret 2014 gennemførte EVA en spørgeskemaundersøgelse blandt ledelsesrepræsentanter med det pædagogiske ansvar for børnehaveklassen.

Formål

Formålet med spørgeskemaundersøgelsen blandt ledelsesrepræsentanter har været at få viden om ledelsens vurdering af organiseringen af sprogvurderingerne, inddragelsen af ressourcepersoner og eventuelle utilsigtede konsekvenser. Spørgeskemaundersøgelsen er placeret efter skolebesøgene, hvilket har gjort det muligt at afdække nogle af de kvalitative resultater fra skolebesøgene kvantitativt.

Validering af spørgeskema

Spørgeskemaet er pilottestet af ledelsesrepræsentanter, der har det pædagogiske ansvar for børnehaveklassen. Formålet med pilottesten var at sikre, at de spørgsmål, svarkategorier og begreber, der anvendtes, var relevante og forståelige. Yderligere skulle pilottesten afdække, om de filtre, der var indbygget i spørgeskemaet, fungerede efter hensigten. Projektgruppen justerede skemaet på baggrund af en samlet vurdering af de indkomne kommentarer.

Stikprøvegrundlag af gennemførelse af spørgeskema

Populationen udgør samtlige aktive folkeskoler baseret på Undervisningsministeriets institutionsdatabase. I populationen indgår dog ikke 10. klassecentre samt *hovedskoler* (in-

¹ Én havde titlen talehørekonsulent.

stitutioner med enheder), da det her vurderes, at lederen er langt fra det daglige arbejde i børnehaveklassen, og at det derfor har været mest hensigtsmæssigt at gå direkte til den underordnede enhed. På baggrund af denne population er der trukket en simpel tilfældig stikprøve på 600 skoler.

Spørgeskemaundersøgelsen er gennemført af EVA som en webbaseret undersøgelse, hvor hver respondent har modtaget en e-mail med link til spørgeskemaet. Invitationen blev sendt den 27. februar 2014. Deadline for spørgeskemaet blev sat til den 13. marts 2014, hvor 169 skoleledere havde besvaret spørgeskemaet. Der blev herefter udsendt en påmindelse med ny deadline den 18. marts 2014. Ved den endelige deadline havde 324 skoleledere afgivet en besvarelse. Der er dog efter deadline blevet frasorteret 10 besvarelser, da disse ikke var udfyldt af en skoleleder (men af en børnehaveklasseleder).

Svarprocent og bortfald

Spørgeskemaundersøgelsen resulterede i 314 gyldige svar, hvilket giver en svarprocent på 52.

Tabel 4 viser hhv. fordelingen i stikprøven og svardata på variablene skolestørrelse og andel af elever med udenlandsk herkomst.

Tabel 4
Bortfald blandt børnehaveklasseledere

Variabel	Andel (stikprøve), n=593	Andel (respondenter), n=313
Skolestørrelse		
Op til 232 elever	150 (25 %)	71 (23 %)
233-452 elever	148 (25 %)	76 (24 %)
453-624 elever	148 (25 %)	77 (25 %)
Over 625 elever	147 (25 %)	89 (28 %)
Andel elever med udenlandsk herkomst	Andel (stikprøve), n=600	Andel (respondenter), n=314
0 % med udenlandsk herkomst	131 (22 %)	56 (18 %)
1-10 % med udenlandsk herkomst	319 (53 %)	172 (55 %)
11-25 % med udenlandsk herkomst	98 (16 %)	53 (17 %)
26-100 % med udenlandsk herkomst	52 (9 %)	33 (11 %)

Kilde: Danmarks Statistik

Som det fremgår, ligger stikprøveandelene for alle kategorier tæt på andelene i svardata. I tråd med dette finder vi, at der ikke er statistisk signifikante forskelle mellem fordelingerne i stikprøven og svardata for hverken skolestørrelse eller andel elever med udenlandsk herkomst.

Analyse af data

Analysen af de indkomne besvarelser baserer sig på frekvenstabeller for samtlige spørgsmål. Derudover er der foretaget kryds med relevante baggrundsvariable. Krydsene er foretaget med udgangspunkt i projektgruppens diskussioner af interessante resultater fra undersøgelsen baseret på frekvenstabellerne og bidrager dermed til at identificere evt. sammenhænge mellem respondenternes svar på forskellige spørgsmål. Alle krydstabeller testes med en chi i anden-test for at undersøge, om der er signifikante sammenhænge mellem variablene. Ingen af de afprøvede sammenhænge var signifikante, hvorfor de ikke fremgår af rapporten.